

DOKTORENS BORD

KIRKE I EN KLIMAKRISETID

KATINKA AMALIE SCHYBERG

Siden historikeren Lynn White Jr. i 1967 proklamerede, at kristendommen er kilden til vor tids økologiske krise, er denne kritik af kristendommen blevet rejst af adskillige antropologer, filosoffer og klimaaktivister. Det er kristendommens nedladende syn på det materielle, det kødelige og det jordiske og dens ophøjelse af mennesket, der har ført til, at vi i dag er ved at ødelægge vores eget såvel som mange andre arters livsgrundlag. Men hvordan forholder kristne sig selv til klimakrisen i dag, og hvilken rolle oplever de, at deres tradition spiller i den sammenhæng?

Det spørgsmål tog jeg med mig ind i den danske folkekirke, hvor jeg i mere eller mindre intense perioder mellem februar 2020 og marts 2022 lavede feltarbejde. Baseret på deltagerobservation og 37 formelle, semistrukturerede interview med præster, gravere, kirkeenergikonsulenter, provster, projektledere og en enkelt biskop beskriver jeg en række af de initiativer, debatter og dilemmaer, der udspillede sig i folkekirken i disse år, hvor klima gik fra at være noget, få ildsjæle beskæftigede sig med, til at blive et fælles anliggende for folkekirken. I afhandlingen fører jeg læseren vidt omkring i den folkekirkelige organisation: ud på kirkegårdene, hvor der arbejdes med biodiversitet i de sirligt opdelte parceller; op på kirkeloftene, hvor varmepumper og isoleringsambitioner karambolerer med kulturarv og følsomme orgler; ind i de kirkepolitiske debatter om, hvad der er 'politik' og 'religion', og på hvilke måder de må og ikke må sammenblandes; og ud til alteret i skoven, hvor nye økoteologiske tanker om Gud, mennesket og det ikke-menneskeliges natur og relationer afprøves.

Kontinuitet og forandring

Analytisk interesserer afhandlingen sig for, hvordan forholdet mellem kontinuitet og forandring forhandles i kirken, når klimakrisen i stigende grad kræver, at de menneskelige samfund forandrer sig. Folkekirken står for mange danskere

som en slags garant for kontinuitet, og i kirken mødte jeg bl.a. udsagn om, at kirken 'arbejder i evigheden', og at kirken skal være noget 'fast', man kan "læne sig ind i, når livet og verden forandres". Men jeg mødte også argumenter om, at kirken er en 'levende kirke', der består af mennesker, som lever i en bestemt tid, og at kirken derfor altid er under forandring. I min afhandling skildrer jeg, hvordan krav om folkekirkens engagement i klimakrisen fremkalder begge iterationer af kirken og tydeliggør, hvordan tradition og forandring er kontrapunktiske – og ikke gensidigt udelukkende – dynamikker i kirken.

Blandt andet beskriver jeg, hvordan de CO₂-kortlægninger, der blev populære i sognene under mit feltarbejde, medfører, at kirkens materielle dimension – dens infrastruktur (Star 1999) – træder i forgrunden: Alterlys, perlegrus og oliefyrt træder frem som CO₂-udledende objekter og tvinger kirkefolket at tage stilling til dem. Klimakrisen får med andre ord de kirkelige aktører (såvel som forskeren) til at beskæftige sig med aspekter af kirken, som ofte går ubemærket hen. Pludselig er 'kirkens hjerte', som en energikonsulent sagde til mig, i lige så høj grad oliefyret i kælderen som alteret i kirkerummet. Dette rejser på ny spørgsmålet om, hvilken betydning materielle objekter må tillægges i en protestantisk kirke, hvor tro er den eneste egentlige forudsætning for frelse. Altså, hvilke ting er egentlig nødvendige for at lave kirke, og hvilke kan vi undvære? Hvad skal kirken forandre for at bevare sig selv?

En moderne krise

Teoretisk trækker afhandlingen på Bruno Latours (1993) diagnosticering af 'det moderne' som bygget på et særligt 'rensesarbejde', der får verden til at fremstå som sirligt ordnet i diverse domæner; et arbejde, der skal holde den uro af forviklinger, verden også består af, i skak. Den lutherske kirke, hævder jeg, hviler i høj grad på dette moderne rensesarbejde, hvor natur og kultur, menneske og dyr, religion og politik søges holdt adskilt fra hinanden. Men i afhandlingen viser jeg, hvordan den øgede opmærksomhed på menneskets indvirkning på det ikke-menneskelige – og omvendt – også leder kirkens folk til mere eller mindre intentionelt at udfordre gængse ordninger.

Det mest tydelige billede af dette forhold mellem opretholdelsen af moderne grænsedragninger og eksperimenteren med nye økologiske sammenfiltringer så jeg på kirkegården, hvor jeg både tog del i vedligeholdelsen af hækkenes lige linjer og i nye biodiversitetseksperimenter, hvor ukrudt blev budt ind i perlegrusets territorium. En stille, men ikke udramatisk udfordring af den moderne forfatning i en kontekst, hvor liv og død er på spil.

Overordnet bidrager afhandlingen til udforskningen af klimakrisen som et sociokulturelt fænomen, der indebærer et væld af dilemmaer. Den trækker på og indskriver sig i en række forskellige antropologiske litteraturer såsom kristendomsantropologi, materialitetsstudier og STS (Science and Technology Studies). I krydsfeltet mellem disse litteraturers emnefelter og erkendelsesinteresser udfolder den et empirisk informeret argument om, at klimakrisen konfronterer mennesker, organisationer og religiøse traditioner med, hvad der betyder noget for dem, og hvad de ønsker at bevare, når verden uvægerligt er under forandring.

Note

Forsvar 15. november 2024. IT Universitetet, København. Original titel: *Church and Climate Change in Counterpoint: An Ethnography of Environmental Engagements within the Danish People's Church*.

Litteratur

Latour, Bruno. 1993. *We Have Never Been Modern*. Prentice Hall.

Star, Susan Leigh. 1999. "The Ethnography of Infrastructure". *American Behavioral Scientist* 43(3):377-91. <https://doi.org/10.1177/00027649921955326>.

